

BELEIDSNOTITIE

ACTIEF BURGERSCHAP EN SOCIALE INTEGRATIE

Afdeling: onderwijs en kwaliteit
Siebrand Konst en Harry Lamers
Versie 3 definitief

Inhoudsopgave

Vaststelling	3
Inleiding	4
Wat is burgerschap?	4
Toezicht vanuit inspectie.....	4
Toezicht in het schooljaar 2006/2007	7
Christelijke identiteit in relatie tot burgerschap	7
Wat is er al?	8
Bijlage 1: Kerndoelen.....	9
Bijlage 2: Basiswaarden van de democratische rechtsstaat.....	10

Vaststelling

Het College van Bestuur van Stichting Flore

Gelet op de bepalingen van de Wet op het Primair Onderwijs
Gelet op de bepalingen in de CAO-PO
Gehoord hebbend de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad

Heeft, in haar vergadering van 8 mei 2007
Het voorgenomen besluit genomen de volgende beleidsnotitie Actief burgerschap en Sociale integratie voor Stichting Flore vast te stellen.

Stichting Flore
namens deze,

De heer A.J.M. Groot
Voorzitter College van Bestuur

instemming van de GMR ontvangen op *21. november 2007*
namens deze,

J. de Goede
interim voorzitter

ongewijzigd, definitief vastgesteld in de bestuursvergadering op *..27... november 2007*

Stichting Flore
Namens deze,

De heer A.J.M. Groot
Voorzitter College van Bestuur

Inleiding

Met ingang van 1 februari 2006 is de bepaling in werking getreden die aan de scholen de opdracht geeft het actief burgerschap en de sociale integratie van leerlingen te bevorderen. Vanaf 1 oktober 2006 zal de inspectie toezien op de naleving van deze wettelijke opdracht.

Deze nieuwe wettelijke bepaling geeft aan dat bevordering van burgerschap en integratie een taak is die om gerichte aandacht van scholen vraagt. Hierbij zijn de missie van de school, de wensen van ouders en de situatie van de leerlingen enkele belangrijke aspecten.

Burgerschap kan op verschillende manieren worden ingevuld. De scholen van de stichting Flore zullen hierbij hun eigen accenten leggen. In deze notitie wordt het raamwerk neergelegd waaruit de scholen kunnen handelen. De uitgangspunten zoals neergelegd in de wet zijn bepalend. Daarnaast vraagt de christelijke identiteit van onze Stichting om eigen accenten.

Wat is burgerschap?

De verplichting voor scholen voor primair onderwijs om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving is vastgelegd in de wet van 9-12-2005. Deze wet is op 1-2-2006 in werking getreden.

Scholen zijn verplicht om in hun onderwijs aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale integratie.

Actief burgerschap verwijst naar de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren;

Sociale integratie verwijst naar deelname van burgers (ongeacht hun etnische of culturele achtergrond) aan de samenleving, in de vorm van sociale participatie, deelname aan de maatschappij en haar instituties en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen van de Nederlandse cultuur.

In de wetsartikelen is dat als volgt vastgelegd:

Het onderwijs:

- a. gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving,*
- b. is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en*
- c. is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten."*

De consequenties van deze wetgeving hebben geleid tot herziening van de kerndoelen voor het basisonderwijs. In bijlage I wordt dit nader toegelicht.

Toezicht vanuit inspectie

De inspectie beoordeelt het aanbod van de school en de manier waarop de school het resultaat daarvan evalueert. Deze beoordeling omvat verschillende elementen:

indicatoren burgerschap en integratie

Voor de inspectie zijn er twee belangrijke indicatoren:

kwaliteitszorg burgerschap en integratie

De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs gericht op bevordering van sociale integratie en actief burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

Toelichting:

Voor wat betreft de zorg voor de kwaliteit van het onderwijs stelt de inspectie vast of scholen voldoen aan de verplichting om in schoolplan en schoolgids de visie te verantwoorden en de wijze waarop de school aan deze opdracht invulling geeft .

Het is ook van belang dat school inzicht heeft in de resultaten van het onderwijs, en het aanbod afstemt op specifieke omstandigheden in en rond de school die van belang zijn voor integratie en burgerschap of deze onder druk kunnen zetten.

Aandachtspunten:

- a. *visie en planmatigheid:*
 - de school heeft een visie op burgerschap en integratie, en geeft daar planmatig invulling aan.*
 - . De school heeft een visie op de bijdrage die ze wil leveren aan bevordering van burgerschap en de integratie van de leerlingen in de samenleving.*
 - . De school stelt, in het verlengde van die visie, doelen.*
 - . De school geeft planmatig invulling aan die visie en de realisering van de doelen waarin de visie is uitgewerkt.*
- b. *verantwoording:*
 - de school verantwoordt deze visie en de wijze waarop ze daar invulling aan geeft.*
 - . De school verantwoordt deze visie en de daarvan afgeleide onderwijsdoelen waarmee ze invulling geeft aan de bevordering van actief burgerschap en sociale integratie.*
- c. *resultaten*
 - de school evalueert of de voor burgerschap en integratie beoogde doelen worden gerealiseerd.*
 - . De school heeft inzicht in de vorderingen van leerlingen, en/of*
 - . De school heeft inzicht in de mate waarin ze haar doelen realiseert.*
- d. *risico's*
 - de school stemt het aanbod mede af op risico's en ongewenste opvattingen, houdingen en gedragingen van leerlingen rond burgerschap en integratie.*
 - . De school heeft inzicht in de aan burgerschap en integratie gerelateerde opvattingen, houdingen en gedragingen van leerlingen, en in de sociale context waarin de school in dit verband moet functioneren,*
 - met inbegrip van het voorkomen van intolerantie, extremistische ideeën, discriminatie en dergelijke.*
 - en de school speelt daar bij de invulling van het onderwijs zonedig op in.*

aanbod burgerschap en integratie

De school heeft een aanbod gericht op bevordering van sociale integratie en actief burgerschap met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

Toelichting:

Voor wat betreft het onderwijsaanbod stelt de inspectie vast of het aanbod van de school kan gelden als invulling van de opdracht om bij te dragen aan het aanbrenen van de competenties van leerlingen die actief burgerschap en sociale integratie bevorderen, er mede op gericht is dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten, en er mede van uitgaat dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving. Tevens dient het aanbod invulling te geven aan de in dit verband relevante kerndoelen.

Aandachtspunten

- e. sociale competenties:
de school schenkt aandacht aan bevordering van sociale competenties.
. De school heeft een structureel aanbod dat zich richt op de bevordering van sociale competenties.*
- f. Openheid naar de samenleving en de diversiteit die daarin aanwezig is:
de school schenkt aandacht aan de samenleving en de diversiteit daarin, en bevordert deelname aan en betrokkenheid bij de samenleving.
. De school vertoont een open en actieve opstelling naar de lokale en/of regionale omgeving en de samenleving, en brengt leerlingen daarmee in contact, ook voor wat betreft de diversiteit in de achtergrond van leeftijdgenoten, en de verscheidenheid aan godsdiensten, etniciteiten en culturen, opvattingen, leefwijzen en gewoonten.
. De school heeft een structureel aanbod dat zich richt op het aanbrenen van competenties die bijdragen aan deelname aan en betrokkenheid bij de samenleving;
. de school bevordert tevens de actieve deelname van leerlingen aan de samenleving.*
- g. Basiswaarden en democratische rechtsstaat:
de school bevordert basiswaarden en de kennis, houdingen en vaardigheden voor participatie in de democratische rechtsstaat.
. Het onderwijs van de school is niet in strijd met basiswaarden en corrigeert uitingen van leerlingen die daarmee in strijd zijn op systematische wijze.
. De school heeft een structureel aanbod dat zich richt op de overdracht van basiswaarden.
. De school heeft een structureel aanbod dat zich richt op de overdracht van kennis, houdingen en vaardigheden die nodig zijn om als burger in een democratische rechtsstaat te participeren, met inbegrip van kennis over de hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting.
. De school bevordert dat leerlingen basiswaarden en de beginselen van een democratische samenlevingsvorm toepassen.*
- h. School als "oefenplaats":
de school brengt burgerschap en integratie ook zelf in de praktijk.
. de school biedt een leer- en werkomgeving waarin burgerschap en integratie zichtbaar zijn, brengt die zelf in de praktijk en biedt leerlingen mogelijkheden om daarmee te oefenen*

De indicator *Zorg voor kwaliteit onderwijs actief burgerschap en sociale integratie* krijgt aandacht als onderdeel van het toezicht op het systeem van kwaliteitszorg van een school.

De indicator *Onderwijsaanbod actief burgerschap en sociale integratie* krijgt aandacht in het *Periodieke Kwaliteitsonderzoek*.

Invulling

Scholen hebben ruimte om zelf invulling te geven aan het onderwijs. Er wordt niet voorgeschreven hoe aandacht moet worden gegeven aan burgerschap en integratie. Het toezicht is daarom ook terughoudend. De inspectie ziet er op toe dat scholen invulling geven aan de taak burgerschap en integratie.

De inspectie gaat er vanuit dat in het schooljaar 2006/2007 een belangrijk deel van de aanpassingen in het onderwijs zichtbaar is, en dat de activiteiten van de school vertrouwen geven in implementatie van de resterende onderdelen.

Toezicht in het schooljaar 2006/2007

Het toezicht richt zich bij *kwaliteitszorg* in het schooljaar 2006/2007 op:

- . *ontwikkelt school visie*
- . *formuleert de school doelen en is er een planmatige realisering*
- . *wordt de invulling verantwoord in schoolplan en schoolgids*
- . *is er inzicht in de resultaten*

Inspectie beoordeelt dit nog niet met (on)voldoende, maar vormt zich een beeld en spreekt de school eventueel aan.

Inspectie gaat na of aanbod school is afgestemd op specifieke omstandigheden in en om de school. Is de school voldoende alert op risico's die zich daarbij kunnen voordoen. Inspectie waardeert deze elementen met (on)voldoende.

Het toezicht richt zich bij *aanbod* in het schooljaar 2006/2007 op:

- . *bevorderen sociale competenties*
- . *de openheid naar de samenleving en de diversiteit daarin*
- . *de bevordering van basiswaarden en de democratische rechtsstaat.*
- . *leer- en werkomgeving bieden waarin burgerschap en integratie zichtbaar in praktijk worden gebracht*
- . *leerlingen mogelijkheden bieden daarmee te oefenen.*

Inspectie beoordeelt de indicator aanbod nog niet met (on)voldoende. Wel vormt de inspectie zich een beeld en spreekt de school eventueel aan.

Inspectie onderzoekt of het onderwijs van de school niet in strijd is met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en of de school systematisch uitingen van leerlingen corrigeert die daarmee in strijd zijn.

Christelijke identiteit in relatie tot burgerschap

Voor de scholen binnen de stichting Flore is het belangrijk dat in het kader van burgerschap rekening gehouden wordt met de uitgangspunten van het christelijk onderwijs. De inhoud van burgerschap is per definitie ideologisch gekleurd en kan, afgezien van de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat, niet aan de scholen worden opgelegd.

Er worden steeds twee aspecten van burgerschap onderscheiden. Burgerschap heeft betrekking op de bestuurlijke en politieke verhoudingen binnen de maatschappij (rechten en plichten), maar ook op de moreel-ethische aspecten van samenleven, zoals omgang, fatsoen en etiquette, verantwoordelijkheid, waarden en normen. (kunnen en willen). Dit betekent aan de ene kant leren aanpassen en conformeren (socialiseren) en aan de andere kant de opvoedende taak gericht op het maken van keuzen en het kritisch leren oordelen.

De invulling van burgerschap is daardoor verschillend en vraagt om keuzes van de school en vastlegging daarvan in het schoolplan.

een gedeelde visie op burgerschap

In de christelijk sociale leer wordt vorm gegeven aan de relatie tussen persoon en gemeenschap, menselijke waardigheid en gerechtigheid. In die traditie gaat het om de betrekking van de persoon in de gemeenschap. Daarin zijn drie kernbegrippen leidend: personaliteit, solidariteit en subsidiariteit. Ieder mens is uniek, maar kan zich pas goed ontplooien door en met andere mensen. Boven de persoon en de gemeenschap uit gaan de menselijke waardigheid en gerechtigheid.

Met personaliteit is bedoeld dat iedere mens geroepen is zichzelf te vervolmaken en te ontplooien. Uitgangspunt is dat deze groei van de persoon plicht en roeping is van alle mensen.

Solidariteit geeft aan dat de mens van nature een sociaal wezen is, waardoor hij in gemeenschap, dat wil zeggen in solidariteit, beter in staat zal zijn zich te vervolmaken en te ontplooien.

Subsidiariteit waarborgt de participatie van iedereen aan de opbouw van de samenleving. Ieder doet dit naar eigen vermogen. Individuen moeten zeggenschap behouden over zaken die ze zelf aan kunnen. Dit in tegenstelling tot de staat, die de plicht heeft om het algemeen belang te verdedigen.

In het christendom zijn waarden, die mensen zien als personen die niet op zichzelf gericht zijn maar op anderen, belangrijk. Hierin is tevens aandacht voor verdriet, ook als het onherroepelijk is.

Gemeenschap, ontvankelijkheid en mededogen zijn kernwaarden, die in de visie van de school op burgerschap aan de orde komen.

In de scholen van de stichting Flore kan het accent gelegd worden op zelfontplooiing van de kinderen en op de ontwikkeling van de eigen verantwoordelijkheid van deze kinderen waardoor ze volwaardig deel kunnen uitmaken van de gemeenschap.

De scholen kunnen burgerschap mede vormgeven rond waarden en normen die in binnen de christelijk sociale leer centraal staan. Andere aanknopingspunten liggen bij vraagstukken rond ontwikkeling, spreiding van welvaart en welzijn, vrede en gerechtigheid. Deze kunnen behandeld in het kader van het dragen van individuele verantwoordelijkheid.

Wat is er al?

Het is belangrijk om in te zien dat de scholen al het nodige doen aan burgerschapsvorming. Het is namelijk een uitwerking van de pedagogische opdracht van de school. Het is belangrijk om hiervan uit te gaan en bij de verdere uitwerking op aan te sluiten.

Burgerschap is niet een apart vak. Het is wel belangrijk dat er een leerplan op school is, waaruit de ideologische uitgangspunten van de school in samenhang met de pedagogische opvattingen blijkt.

Het is belangrijk om op schoolniveau daarbij vast te stellen wat er van de medewerkers verwacht wordt om een bijdrage te leveren aan de realisatie van de doelstellingen van de school en de pedagogische opvattingen.

Bij burgerschapsvorming gaat het in algemene termen om: (SLO 2001)

- *deelnemen aan de waarden van een democratische samenleving;*
- *omgang met belangrijke godsdienstige, levensbeschouwelijke en culturele stromingen;*
- *vaardigheid tot morele communicatie als oplossing voor conflicten.*

In de samenleving in zijn algemeenheid en de scholen in het bijzonder is normhandhaving belangrijk. Het gaat hierbij niet zo zeer om sanctioneren, maar om het beargumenteren van de morele en sociale vorming van mensen. Daarbij zijn het creëren van betrokkenheid en vertrouwen belangrijke uitgangspunten.

Burgerschapsvorming is op vele niveaus van toepassing: school, buurt, stad, staat en wereld.

Mobiliteit, culturele diversiteit en communicatie (internet!) versterken de grensoverstijgende betekenis van burgerschap.

Bijlage I: Kerndoelen

In het algemeen zijn veel kerndoelen – direct, zijdelings of in voorwaardelijke sfeer – met burgerschap en integratie verbonden. De kerndoelen kunnen daarmee worden beschouwd als een nadere invulling van de in de wet geformuleerde opdracht. Voor wat betreft de voornaamste met burgerschap verbonden doelen gaat het voor het primair onderwijs om de volgende kerndoelen: (doelen 36,37 en 38)

36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen

38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving

een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

Ook aspecten van de kerndoelen 34 en 35 zijn van belang, en tot op zekere hoogte is ook kerndoel

39 aan burgerschap gerelateerd:

34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

De herziene doelen voor primair onderwijs zijn in maart 2006 in werking getreden. De minister heeft gekozen voor een geleidelijke invoering vanaf augustus 2006 in ieder geval voor de kleutergroepen.

Per augustus 2009 moeten de kerndoelen in zijn geheel binnen de basisscholen zijn ingevoerd.

(Zie ook www.minocw.nl/kerndoelen)

Bijlage 2: Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Wat zijn basiswaarden?

Scholen zijn vrij om zelf te bepalen welke waarden ze aan hun leerlingen willen overdragen. Het is tegelijkertijd belangrijk dat de scholen bijdragen aan de overdracht van waarden die we gemeenschappelijk hebben. Deze vormen de basis die mensen en groepen verbindt, zodat het mogelijk is van elkaar te verschillen én in harmonie samen te leven. Die gemeenschappelijke waarden worden de basiswaarden van de democratische rechtsstaat genoemd.

De basiswaarden laten alle ruimte aan scholen om zelf te bepalen welke waarden ze aan hun leerlingen willen voorhouden.

De minimale eis die gesteld mag worden, is dat het onderwijs rekening houdt met deze fundamentele waarden en niet in strijd handelt met deze waarden.

De opdracht actief burgerschap en sociale integratie bevorderen betekent bovendien dat scholen deze waarden uitdragen en aan de leerlingen voorhouden en voorleven.

De omschrijving van de basiswaarden luiden als volgt:

Vrijheid van meningsuiting:

betekent dat je mag zeggen of schrijven wat je denkt, of tegen de opvatting van anderen in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet;

Gelijkwaardigheid:

betekent dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat hun denkbeelden zijn of wat ze geloven. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij, of dan jou groep;

Begrip voor anderen:

betekent dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander;

Verdraagzaamheid (of tolerantie):

betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je ieder de ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel aan de wet houden;

Autonomie:

betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Ieder is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet;

Afwijzen van onverdraagzaamheid:

onverdraagzaamheid (ook wel intolerantie genoemd) is het tegenovergestelde van tolerantie. Het betekent dat je vindt dat andere mensen of groepen, dingen waar jij het niet mee eens bent, niet zouden mogen denken of doen; en dat je het niet nodig vindt dat ieder de ruimte krijgt om zo'n mening of zulk gedrag te hebben;

Afwijzen van discriminatie:

discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden, of dat je vindt dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken niet zoveel ruimte hoeft te zijn, of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.